

**ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ
ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ УГРУПОВАНЬ,
ЩО ДІЮТЬ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ**

Серафимов Олександр Миколайович

*Керівник Херсонської спеціалізованої прокуратури
у сфері оборони Південного регіону
м. Херсон, Україна*

Збирання доказової інформації при розслідуванні будь-яких видів кримінальних правопорушень здійснюється за рахунок проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій. Особливої уваги при розслідуванні організованої злочинної діяльності злочинних угруповань в умовах бойових дій заслуговує така слідча (розшукова) дія, як огляд.

У нормах КПК України законодавець зазначає, що об'єктами огляду під час розслідування злочинів є: місцевість, приміщення, речі, документи, комп'ютерні дані (ст.237 КПК України), а також труп (ст.ст.238-239 КПК України). Проте на відміну від старого законодавства, нині чинний КПК України не згадує «місце події» як самостійний об'єкт огляду. Проте слід погодитися із Є.Д. Лук'янчиковим та Б.Є. Лук'янчиковим з приводу того, що категорія «місце події» є не лише криміналістичною, але й має свою правову основу завдяки використанню даного поняття у інших нормах КПК України [1, с.267]. Більше того, відповідно до ч.3 ст. 214 КПК України саме огляд місця події є єдиною С(Р)Д, яка у невідкладних випадках може проводитися до внесення інформації в ЄРДР, а відповідно до п.1 ч.1 ст. 615 КПК України у невідкладних випадках огляд місця події може бути проведений до винесення дізнавачем, слідчим, прокурором постанови про початок досудового розслідування [2]. Тому поняття «місце події» є концептуально важливим як для теорії криміналістики, так і для практики слідчої діяльності. Зважаючи на основні злочинної діяльності ОЗУ в умовах бойових дій, можна відзначити, що у даному випадку до структури місця події, яке потребує огляду, можна віднести: а) безпосереднє місце вчинення злочину; б) місце готування до злочину; в) місце переховування знярядь, засобів вчинення злочину, предметів злочинного посягання, викрадених осіб та злочинців; г) місце можливої локалізації слідів злочинної діяльності, яке знаходиться поза межами місця безпосереднього вчинення злочину. До такої місцевості можна віднести:

– місцевість, якою пролягав маршрут підходу та відходу ОЗУ до місця вчинення злочину. У такій місцевості можуть бути виявлені сліди транспортних засобів та взуття членів ОЗУ, зразки біологічного походження, які належать злочинцям або особам, яких перевозили злочинці, окремі речові докази, від яких злочинці намагаються позбутися після вчинення злочину;

– місце проживання членів ОЗУ, яке у певних випадках співпадає з місцем підготовки до вчинення злочину та місцем зберігання знарядь його вчинення і майна, отриманого злочинним шляхом. Зазвичай така ситуація є характерною для випадків, коли члени ОЗУ не володіють інформацією про відкрите щодо них кримінальне провадження та стан розслідування;

– місцевість, куди члени ОЗУ вивозили викрадених потерпілих задля здійснення залякування, де проводили переговори із родичами викрадених осіб або використовували їх для безконтактною передачі певних об'єктів.

Ключовим завданням проведення огляду місця події при розслідуванні злочинної діяльності ОЗУ в умовах бойових дій є збирання доказової та орієнтуючої інформації, що дозволить слідчому пізнати злочинну подію та відтворити її уявну модель у всіх деталях. У зв'язку із цим члени СОГ мають:

А) за наявності потерпілої особи (живої або тіла) – зосередитися на аналізі особливостей місця його розташування, пози, стану та кількості і характері ушкоджень. Якщо потерпіла особа притомна і може говорити, то після надання першої невідкладної медичної допомоги її необхідно оглянути та опитати щодо обставин злочинної події, попросити вказати на кількість та місцезнаходження, поведінку злочинців. У випадку виявлення трупа або його частин чи слідів крові – оцінити характер заподіяних травм, приблизний час, що минув з моменту вчинення злочину, оцінити прижиттєво чи посмертно заподіявалися ушкодження, встановити факт переміщення тіла;

Б) здійснити пошук знарядь вчинення злочину та слідів їх застосування, оцінити особливості їх локалізації на місці події та об'єктах. Аналіз слідів знарядь вчинення злочину дозволить зробити припущення про завчасний підбір знарядь та готування до вчинення злочину, тип та вид знарядь, які використовували злочинці (якщо їх не було залишено на місці події), рівень професіоналізму володіння такими знаряддями (зокрема певними видами зброї), в тому числі пов'язаний із проходженням спеціальної підготовки, наявністю спеціальних навичок і знань або кримінального досвіду;

В) здійснити пошук окремих елементів або деталей знарядь і засобів вчинення злочину, що дозволять зробити попереднє припущення про вид та тип знарядь і засобів вчинення злочину, ідентифікувати їх після виявлення та встановити інші кримінальні провадження, у яких фігурують ті ж самі елементи або деталі зброї чи знарядь, що використовувалися при вчиненні злочину;

Г) виявити трасологічні сліди. Сліди взуття та їх локалізація уже в ході проведення огляду дозволяють зробити припущення щодо кількості осіб, що були присутні на місці події, та маршруту їх пересування. Сліди рук можуть дозволити досвідченому криміналістові зробити припущення про стать особи, що їх залишила, а також можуть вказати на наявність у особи певних особливих прикмет, як то відсутність певного пальця. У подальшому відбитки пальців використовуються для пошуку та ідентифікації осіб за криміналістичними обліками, якщо вони мають злочинний досвід, та ідентифікації затриманих підозрюваних осіб. Сліди транспортних засобів вказують на кількість та напрям руху транспортних засобів, на яких пересувалися злочинці. Їх виявлення та дослідження є важливим для організації переслідування злочинців та ідентифікації транспортних засобів затриманих осіб;

Г) виявити матеріальні об'єкти, що могли бути залишені злочинцями. Зокрема це стосується недопалків від цигарок, записок, певних особистих речей, які злочинці могли загубити у процесі боротьби тощо;

Д) проаналізувати модель поведінки злочинців на місці події та порівняти із інформацією із подібних місць злочинів, про які відомо слідчому (особливо якщо він особисто їх оглядав). Це дозволить виявити спільний алгоритм у діях злочинців та спрогнозувати їх подальшу поведінку;

Е) оцінити обстановку місця події у цілому, що вкаже на хаотичність чи чіткість та плановість пересування злочинців на місці події, час їх перебування там та можливе існування інших потерпілих та свідків, про яких слідству не було відомо на момент виїзду на місце події.

Підсумовуючи слід зазначити, що огляд місця події є важливою базовою слідчою (розшуковою) дією, що дозволяє членам СОГ безпосередньо сприймати відображення злочинної події у об'єктивній дійсності. Тому ретельність його проведення, особливо враховуючи ризики, пов'язані зі знищенням місця події у зв'язку із веденням бойових дій, впливає на рух та результати усього розслідування.

Література:

1. Лук'янчиков Є. Д., Лук'янчиков Б. Є. Слідчий огляд: поняття та види. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 264-269.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення до ресурсу: 10.01.2024).